

Q. N. 352/5.

II C
264

DISPUTATIONUM ETHICARUM
QUINTA

DE

LIBERALITATE, MA-
GNIFICENTIA, MAGNANIMITATE,
MODESTIA, MANSUETUDINE, ET VIR-
tutibus Homiliticis.

(6)
X 1860628

è libr. 4. ἠθικῶν Νικομαχείων,
quam

PRÆSIDE JEHOVAH

In illustri LIPSIENSI Academia

sub moderamine

M. ANDREÆ BAUER
CIZENSIS.

tueri conabitur

JOHANNES VVÖLNERUS VALLE-
JOACHIMICUS.

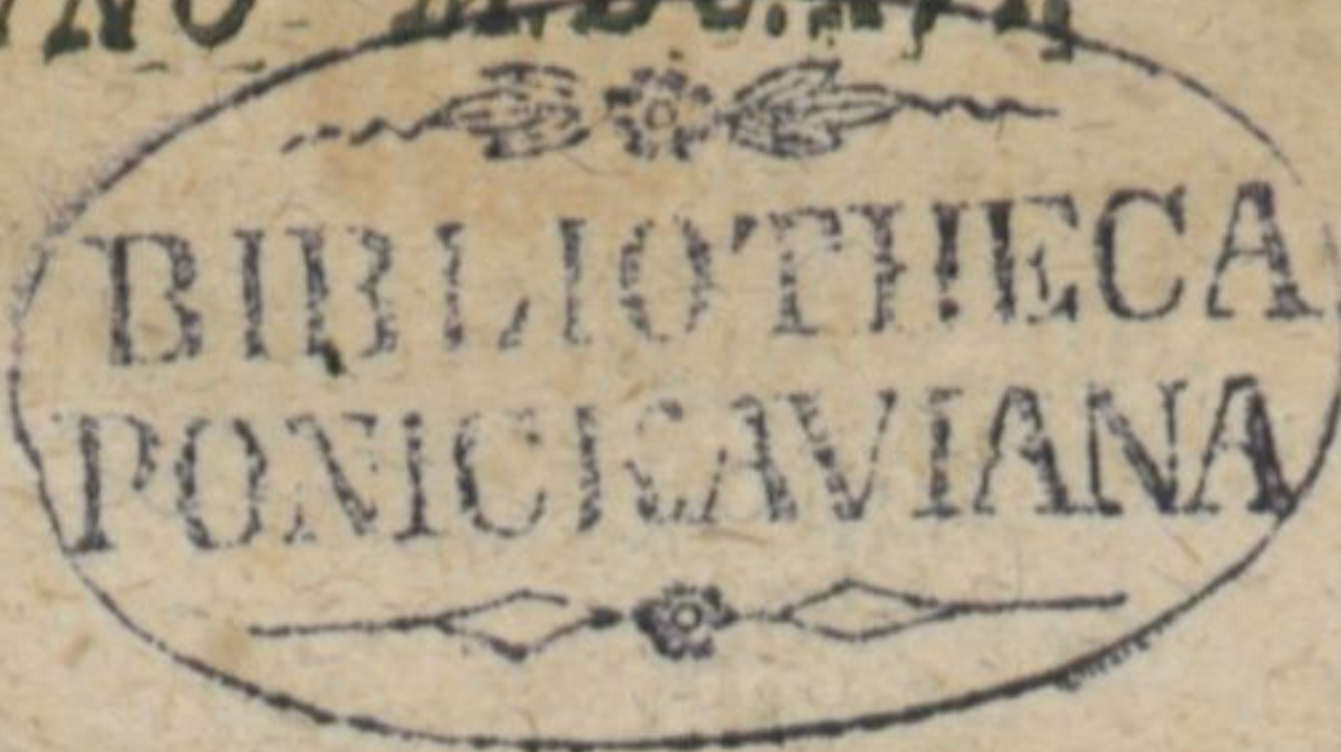
Ad d. X. Maij horis & loco solitis.

LIPSIÆ,

Describebatur apud Laurentium Cober.

ANNO MDC. XVI.

VIRIS

Nobilibus, Spectabilibus, Amplissimis

Dn. TOBIÆ Wiebel Sacr. Cæsar. Mai.
in Vallibus D. Joachimi Decumatori & præfecto
præstantissimo:

Dn. CENTURIONI Lengefelder Sacr. Cæsar.
Maj. ibidem Rei Monetariæ præfecto fidelissimo:

Necnon

Amplissimis, Consultissimis, multoq; rerum usu præstantissimis

VIRIS

Dn. GEORGIO Schlaginhauffen/ Urbis illius Cæ-
sareæ-liberæ-Metallicæ Consuli gravissimo.

Dn. BENEDICTO Henschel Seniori, Prætori
ibidem prudentissimo, Cæterisq; totius ordinis *συμβε-
λευτικῆς* viris, legum disciplinâ, prudentiâ, & autori-
tate eminentissimis, PATRIBUS PATRIÆ
laudatissimis &c.

*Dnn: Fautoribus ac Promotoribus omni honore, summoq;
observantiæ studio colendis, suspiciendis*

συζήτησιν hanc Ethicam in debita gratitudinis
Symbolum merito & submissè offert

JOHANNES WÖLNERUS
Respondens.

P R A E L O Q U I U M.

Virtutes Morales ex sententia Philosophi bifariam considerantur: Absolutè & Relativè. ABSOLUTE considerata ad HABENTEM referuntur, & versantur, 1. circa confidentiam & metum, ut FORTITUDO. 2. circa voluptatem & dolorem, ut TEMPERANTIA. 3. circa χεήματα pecunias, ut LIBERALITAS & MAGNIFICENTIA. 4. circa honorem, ut MODESTIA & MAGNANIMITAS. 5. circa ὀμιλίαν vel conversationem, quæ dirigunt vel mores, vel sermones. Mores dirigit MANSUETUDO. Sermones verò, COMITAS, VERACITAS & VRBANITAS: illa serios: hæc jocosos. VIRTUTES RELATIVE considerata referuntur non ad habentem, sed ad alios, ut JUSTICIA: Fortitudinis & Temperantia naturam in precedente disputatione contemplati sumus: Nunc reliquas sorores & quidem Oculo, hac vice, è nostro peripatu, DEO moderante, educemus, Justiciam in sequentem reservaturi disquisitionem.

T H E S I S.

I. LIBERALITAS est virtus modum tenens in dandis & accipiendis opibus: vel ἐλευθερίοτης ἐστὶ μέσότης περὶ τὰ χεήματα, ut Philosophus definit. LIBERALITAS.

II. OBJECTUM itaq; liberalitatis sunt τὰ χεήματα: qua voce non nummos saltem signatos complectimur, sed etiam πάντα, ὅσων ἢ ἀξία νομίσματι μετρεῖται, omnia, quæ sunt in commercio hominum, & quorum pretium nummo æstimatur: Latini vocant pecunias, à pecude, sive quòd veterum opes præcipuè fuerint sitæ in re pecuaria & agricultura, sive quòd nummi pecudis effigie primum sint signati. Obiectum.

III. Vernaculum autem illud esse objectum, sic probatur: A 2 i. quia

1. quia pecuniarum in dando accipiendos; usum laus, virtutis comes
individua, sequitur. 2. illiberalitas & effusio, eius extrema in iisdem
versantur. 3. nulla virtus, præter Liberalitatem, modum tractandi
pecunias ostendit.

1. Sumptus.

IV. Divitiarum verò illa *χρησις* nil aliud est quàm *δαπάνη* sumptus, *καὶ δόσις* largitio: Sumptus quidem appellatio pertinet ad paranda necessaria vitæ alimenta: Largitionis verò, ad alios, præsertim externos, sublevandos. Ab ejusmodi usu divitiarum diversa est *ληψις* acquisitio earundem, & *φυλακὴ* acquisitarum, quia hæc ipsarum non est verus usus, sed tantum *κτησις* possessio.

2. Virginitas.

V. Unde *ποσειδωνικῶς* colligitur: Liberalitatem *ἐν τῷ δίδοναι* in dando, *καὶ λαμβάνειν* accipiendo consistere, præcipuè verò in dando: 1. quia virtutis proprium est beneficium potius conferre aliis, quàm ab aliis accipere. 2. virtutis potius est agere, quàm pati. 3. danti major, imò sola debetur gratia 4. laus dantem potius, quàm accipientem comitatur. 5. difficilius est dare, quàm sumere: omnis autem virtus circa difficilimum versatur. 6. virtutis est, aliis prodesse: non autem qui accipit, sed qui amat, aliis commodat.

3. In dando spectatur.
4. Finis.
5. Modus.

VI. IN DANDO spectandus est. 1. finis. 2. modus. 3. animus dantis: FINIS ratione illi soli liberales censendi sunt, qui non ostentationis, sed honestatis gratia largiuntur. IN MODO ponderanda est persona, beneficii quantitas & qualitas, Tempus & Locus. Quoad personam, dare debet personis dignis. Quoad quantitatem, cavendum est, ne benignitas major sit, quàm facultas. Quoad qualitatem, non danda sunt aliis pejora, nobis meliora servanda, quamvis nulli etiam suum officium debeat esse damnosum. Quoad tempus, beneficia non sunt procrastinanda, sed tempestivè eroganda. Quoad locum, ibi dandum, ubi honestum est. DANTIS animus ita sit affectus, ut non *λυπηρῶς* gravatè, sed *ἠδέως καὶ ἀλύπως* cum alacritate & seposita molestia beneficia sua eroget.

6. Danti & animus.

7. In accipiendo.

VII. IN ACCIPIENDO etiam sic versandum est. 1. ut non accipiat liberalis, unde non sit accipiendum. 2. non sit *αἰτητικὸς*, in petenda ab aliis pecunia procax & impudens. 3. acquirat pecunias, unde oportet, non quod honestum sit acquirere pecunias, sed quod necessarium ad exercendam liberalitatem. 4. rationem habeat suorum bonorum, cum iis velit aliorum inopiam sublevare.

VIII. Præter hæc viri liberalis proprietates in dando & accipiendo, aliæ adhuc sese offerunt; quarum 1. est *παρεβάλλειν ἐν τῇ δόσει* transire

transire lineam in dando, h. e. liberalis ita affectus esse debet, ut plus aliis det, quam sibi retineat, quia majorem aliorum, quam sui ipsius rationem habet. 2. Dare κατ' ὀυσίαν pro viribus suarum facultatum. Non enim æstimandus est liberalis ex copia rerum, quas largitur, sed ex dandi voluntate & habitu, cuius mensura est patrimonium. 3. Qui divitias suas ex opima hæreditate acquisiverunt, liberaliores sunt cæteris, qui non sine magno labore & sudore eam pepererunt: 1. quia nondum adhuc sunt egestatem experti. 2. quia omnibus hoc insitum est à natura, ut sua opera magis, quam aliena diligant: non secus ac parentes, qui suos vehementiori affectu, quam alienos complectuntur liberos: & Poëtæ, quibus sua quam aliena carmina, ut multò speciosiora, magis arrident.

IX. 4. Liberales non fiunt facilè divites, cum non valdè attenti sint ad acquirendas divitias, neq; in conservanda pecunia pertinaces, sed ad eam effundendam faciles ac parati. Nequaquam autem liberalis hac elargitione debet videri prodigus, tum quia delictum servat & circumstantias, & non in quosvis vertit patrimonium, sed in bonos; tum quia ex habitu liberalitatis agit. 5. dolet liberalis, si errore quodam collocarit pecuniam in homines indignos: Sed dolet moderatè, quia virtutis est lætari & dolere his rebus, quibus oportet. 6. Liberalis in communione pecuniæ se facilem & commodum præbet, ideoq; non mirum videri debet, si interdum circumveniatur, & injuriam patiatur ab his, cum quibus contrahit.

X. Liberalitati in excessu opponitur ἀτῶνία effusio, quæ partim *Extrema.* *in excessu.* simplex, partim mixta est. Illa nimium dat, & expendit, & contra ad rem faciendam non attendit, ideoq; accidit ipsi, ut diu non possit consistere aut durare: Ista est, quæ in dando, nimia; in accipiendo, injusta; & cum avaritia, injuria, intemperantia & ambitione est conjuncta.

XI. Sed si fiat comparatio, prodigi cum avaro, huic longè ille præferendus est. 1. quia ἐπιὰτῶ facile ab effusionis malo liberari potest, tum per ætatem ingravescentem, quæ ipsi curam afferet augendæ rei familiaris: tum per ἀπορίαν per sensum egestatis. 2. quia prodigus ad medium pervenire potest, cum omnia sint in eo, quæ in liberali: Nam & donat & accipit, sed neutrum neq; ut decet, nec benè. 3. quia ille multis, hic nemini, imò nec sibi ipsi prodest.

XII. Hinc sequentia eliciuntur ἀπορίματα: PRIMUM: prodigiorum improprie ita dictorum largitiones & sumtus non sunt liberales.

res. 1. quia non consentiunt rectæ rationi. 2. non sunt honestatis cau-
sa, sed cupiditate honoris & gloriæ. 3. non habent delectum persona-
rum. SECUNDUM prodigi eiusmodi sunt plerunq; ἀπλοῦς intempe-
rantes: 1. quia cum suas facultates qualibet ratione aliàs dissipent,
consentaneum est, eos etiam multò magis in turpes corporis volu-
ptates fore sumptuosos. 2. quia cum iidem vitam suam non confor-
ment ad præscriptum rectæ rationis, in voluptates corporis delabun-
tur. TERTIUM: prodigi ἀπαιδαγόγητοι, suo relicti ingenio, in avaritiam,
intemperantiam & alia flagitia facillè delabuntur. Si verò τύχοιτες ἐπι-
μελείας & rationem admiserint, εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ δέον ad medium & de-
corum pervenire, & vitam suam honesti regula dirigere possunt.

In defectu. XIII. Liberalitati in defectu opponitur ἀνελευθερία avaritia sive
illiberalitas, quæ modum deserit in danda pecunia, & eundem supe-
rat in accipienda: Estq; vitium planè insanabile: 1. quia Senectus & in
genere omnium virium ἀδυναμία augere illiberalitatem videntur. 2. est
συμφορέρον, magis connatum, quàm effusio: pleriq; enim magis cupi-
di sunt acquirendæ pecuniæ, quàm ad eam effundendam faciles ac
parati.

XIV. Ut autem sunt duo ἀτόπων genera: Ita hoc extremum
non est uniusmodi: alia enim illiberalitas est ὀλιβληρεῖς, quæ simul &
modum deserit in largiendo, & superat in acquirendo: alia non
ὀλιβληρεῖς, sed vel modum superat tantum in acquirendo, vel eundem
deserit in largiendo. Qui modum deserunt tantum in dando, di-
cuntur. 1. φειδύλοι parci. 2. γλιχροὶ tenaces, quibus citius dentem ex ore
exsculpservis, quàm obulum ex marsupio. 3. κίμβικες minuti ac sordidi.
4. κομινοτέρες cuminifectores. Qui modum superant tantum καὶ λήϊον,
sive id fiat per fas, sive per nefas, appellantur λιχροκέρδεις turpi lucro
dediti: cuiusmodi sunt 1. qui illiberales ac sordidas præstant operas
ac ministeria. 2. πορνόβοσκηι receptatores Scottatorum. 3. τοκίσαι fœnera-
tores, qui præsertim parvas pecuniæ summas magno fœnore collo-
cant. Huc referuntur etiam κυβερταὶ alectores, ὀλοπώδυται fures noctur-
ni, λυσαι latrones.

ἠόρισμος. XV. ἀπεισμα: Liberalitati magis repugnat illiberalitas, quàm
Effusio propriè ita dicta: 1. quia illiberalitas est majus malum effu-
sione. 2. homines magis peccant versus illiberalitatem, quàm versus
effusionem.

MAGNI-
FICENTIA XVI. Liberalitatem excipit MAGNIFICENTIA μεγαλοπρέπεια:
quæ licet & ipsa in pecuniis sit occupata: differt tamen à liberalitate:
1. quod

I. quod Liberalitatis actio sit *δοσι καὶ λιψίς* : Magnificentia verò sola *δαπανηρὰ πρᾶξις* sumtuosa actio : Illius actio, mediocres : Hujus, grandes sumptus postulat.

XVII. Sed cum *μεγαλοπρέπεια*, *ἀπὸ τῆς μεγέθους* à magnitudine sum- Duo nota-
da.
tuum, & *ἀπὸ τῆς πρέπειας* à decoro, originem traxerit, utraq; harum re- I. decorum.
rum explicanda, utpote sine quarum enodatione vis & natura Ma-
gnificentia rectè cognosci non potest. DECORUM seu *πρέπειον* obser-
vat vir Magnificus. 1. si dispiciat, quid suæ personæ congruat. 2. anim-
advertat, quid requirant res, in quas sumptus impenditur, aut etiam
personæ, quarum gratia aliquid impenditur. 3. si sumptus amplos
impendat, honestatis tantum causa, non opes ostentandi gratia, ne-
que aucupio auræ popularis & benevolentiaē consequenda, ut eò fa-
cilius ad dignitates & Reipub. gubernacula evehatur. 4. Si sumptus
faciat *ἰδέως* & *πρωτικῶς* : omnis quippe *ἀκρίβολογία*, sumptuum suppu-
ratio, redolet animum angustum, minimeq; magnificum. 5. si magis
sit sollicitus, ut opus, quod molitur, *καλλιῶν*, καὶ *πρωδῆσάτων* efficiat,
quàm quomodo sumptus illius operis effectione contrahat.

XVIII. Ut verò *δαπάνηματα* sumptus rectè impendantur, vi-
dendum est, An opera sint publica, an privata, ibi enim major, hic
minor requiritur splendor. In PUBLICIS rursus videndum est, quale
opus, & quis AUTOR. Sunt enim opera PUBLICA vel SACRA, quæ ad
divini numinis cultum referuntur, veluti sunt. 1. *ἀναθήματα* dona, quæ
in templis suspenduntur. 2. molitiones templorum & altarium. 3. Sa-
crificia. 4. quicquid *πρὸ πάντων δαμνηνόν* circa quamlibet naturam divi-
nam versatur : vel PROFANA, sed quæ *πρὸς τὸ κοινὸν* ad Rempub. juvan-
dam spectant. AUTOREM quod attinet, is in omnibus suam confide-
ret personam, *τίς ὢν* quis sit, & facultates *τίνων ὑπαρχόντων* quas opes ha-
beat : Nam facultates suppetere oportet, & sumptus iis digni sint,
necesse est : nec solum *τῷ ἔργῳ* operi, sed etiam *τῷ ποιῶντι* facienti
congruere debet.

XIX. Ex quo hoc elicitur *πέρισμα* : Pauperem non posse esse πέρισμῶν
magnificum : Non enim habet, de quibus *πρωδῆσάτω* decenter multos
sumptus faciat : qui autem id aggreditur, stultus est, quia *πρὸ τῆς ἀξίας*
καὶ τὸ θεόν præter dignitatem & quod oportet, facit : Sed magnificos
esse posse : 1. qui non nuper, sed jamdiu opes & rem, cum dignitate
conjunctâ, industria suâ pepererunt. 2. qui vel à majoribus, vel ab his
acceperunt, eū quibus necessitudine quadâ ac societate cōjuncti fue-
runt. 3. Nobiles hæc virtus decet & Illustres, & q. his sunt similes. In his
quippe

quippe inest μέγας καὶ ἀξίωμα amplitudo & dignitas tantā, quantā
magnificentiae splendor postulat.

XX. OPERA VERÒ PRIVATA minore cum pompa fieri con-
venit: & sunt vel momentanea, vel diuturna: MOMENTANEA iterum
vel semel in vita solent impendi ut: Nuptiae, funera, & si quid tale
est, veluti si alicui primus nascatur filius: aut si quis gradum conse-
quatur Magisterij vel Doctoratus: vel sæpè, ut Hospitalitas, Legatio-
nes, munera & remunerationes: quæ licet privatim fiant, tamen non
seipsum tantum, sed totam civitatem ornat Magnificus. Dona quip-
pe hospitalia magnam cum ἀναθήμασι habent cognationem: Diu-
TURNA, ut extractio domus amplæ, quæ divitiarum & opum, quas
possidet Magnificus, amplitudini respondeat: Ejusmodi quippe do-
mus non solum ornat Magnificum, eiusq; dignitatem auget, sed et-
iam facit ad publicum urbis splendorem.

Extrema
in excessu.

XXI. Magnificentiae extremum in excessu est βαρυσία fabrilis
& quasi operaria in sumptu faciendo insolentia seu luxus: Estq; vel
Simplex vel Mixtus. Simplex in tribus potissimum peccat. 1.
quando πλεονάζει τὸ δεινὸν ἀναλίσκεται sumptus facit præter rectæ rationis præ-
scriptum. 2. quando λαμπρόνεται πλεονάζει μάλιστα splendorem in concinnè
ostentat, veluti qui comædis in proscenium euntibus purpuram sub-
sternit, & Scenas purpurâ tegit, cum idem pellibus efficere posset, ut
Megarenenses, qui sibi inventionem Comædiarum tribuerunt. 3. quan-
do effundit magnos sumptus non honestatis causa, sed ostentationis
divitiarum & opum gratia, qua fore existimat, ut omnibus sit admi-
rationi: Luxus mixtus cum μικροπρεπεία est conjunctus, qui parvos
sumptus facit, ubi magni erant faciendi: Et contra ibi magnos, ubi
parvi satis esse poterant.

in defectu.

XXII. Extremum in defectu est μικροπρεπεία indecora parsi-
monia, à quo denominatur μικροπρεπεία, cuius quinque ἔστιν sunt, quibus
à Magnifico discernitur: 1. Magnā pecuniā antea consumptā sub fi-
nem in parva omnem dignitatem amittere. 2. Si quid effecturus est,
cunctabundum efficere, contra illud: ὠκείαι χάριτες γλυκυερώτεραι cele-
res Gratiae sunt jucundiores. 3. considerare, qua ratione quàm mini-
mo sumptu aliquid conficiat. 4. In minimis sumptibus lamentari &
ingemiscere. 5. falsò putare, se omnia majora & ampliora efficere,
quàm oportet.

MAGNA
NIMITAS

XXIII. Magnanimus μεγαλόψυχος (in concreto enim, ut notio-
re, à Philosopho definitur) ἐστὶν ὁ μέγαν αὐτὸν ἀξίον, ἀξίον ὄν qui ma-
gnis

gnis scilicet honoribus se dignum existimat, cum sit dignus.

XXIV. Duo itaq; in Magnanimo requiruntur, 1. ut quis propter meritum dignus sit magnis. 2. ut conscius sibi dignitatis dignum se quoq; magnis iudicet. Harum conditionum utraq; vel alterutra deficiente, nemo magnanimi nomen tueri potest. Nam 1. qui praeter dignitatem & meritum se iudicat dignum esse magnis, *ἠλίθιος καὶ ἀνόητος* fatuus est & incogitans. 2. qui dignus est parvis, & se iisdem dignum esse iudicat, *σώφρων* sed non etiam Magnanimus dicitur: Nam magnanimitas in magnitudine consistit; perinde ac pulchritudo, in magno corpore: parvi verò *ἀσέιοι καὶ σύμμετροι* elegantes & concinni, non verò pulchri sunt. 3. qui cum indignus sit magnis, se tamen iis dignum iudicat, dicitur *χᾶνιος* inflatus, qui quasi sese distendit more ranæ *Æsopicæ*, & opinionis errore quodam arroganter sibi vendicans magna, quibus tamen nequaquam dignus est. 4. qui modum deserit circa *μεγέλα*, & minoris æstimat sua bona, quàm verè æstimari debent, *μικρόψυχος* dicitur.

Requisita
Magnanimi.

XXV. Nec ideò virtus esse definit Magnanimitas, quòd cum modestia collata, in magnis versetur, adeoq; sit *ἀκρότης* potiùs, quàm *μεσότης*: Nam sciendum, quod & Extremitas, & Mediocritas esse possit: Extremitas quidem *τῶ μεγέθει* magnitudine rei objectæ, quia versatur non circa mediocria, sed circa magna: Mediocritas verò, quatenus circa magna versatur, *ὡς δὲ* sicut oportet, & recte rationi est consentaneum.

XXVI. OBJECTUM GENERALE sunt omnia, quæ in actionibus & rebus videntur esse magna: SPECIALE verò, honores magni, cum honor externorum bonorum sit maximum. 1. quia soli DEO. 2. DEI vicem gerentibus, Parentibus & Magistratibus attribuitur. 3. virtutis est *ἄλλων* præmium. 4. videmus quoq; magnos & præstantes viros iudicare sese honore dignos, sed ita tamen, ut veritas & recta ratio postulat. Versatur itaq; *περὶ τιμᾶς καὶ ἀτιμίας ὡς δὲ* circa honores & ignominias, ut oportet.

Objectum.

XXVII. Hinc tria resultant *πορίσματα*: PRIMUM: *ὁ μεγαλόψυχος ἀριστὸς ἀνὴρ*. Magnanimus est vir optimus, & ceteris quoq; morum virtutibus præ aliis hominibus ornatissimus. 1. quia maximis dignus est honoribus. 2. ad magnanimum virum pertinet *τὸ ἐν ἐκάστῃ ἀρετῇ μέγα* quod in quavis virtute eximium est. 3. si magnanimus non esset optimus, ridiculè faceret, si maximos expeteret honores: aut si improbus esset, non censeretur à quovis viro bono dignus esse honore, quia ho-

πορίσματα.

B

nor

21. **nor tantum est premium virtutis. SECUNDUM: & μεγαλοψυχία**
 κοσμος τις ἐστὶ τῶν ἀρετῶν ornamentum & lumen cæterarum virtutum.
 3. **Hæc illustriores reddit, vimq; ac dignitatem uniuscujusq; ampli-**
 ficat, neq; ipsa quoq; sine iis suum statum tueri potest. **tertium: τῆ**
 ἀληθία μεγαλόψυχοι εἶναι χαλεπὸν: arduum est, fieri magnanimum:
 quia hæc virtus ἀπὸ καλοκἀγαθίας absq; reliquarum virtutum concur-
 su, & quidem in excellenti gradu, comparari non potest.

Accidens
 viri Ma-
 gnanimi.

1.

2.

3.

4.

XXVIII. IN ACTIONIBUS talem se præbet magnanimus:
 1. ut ob honores eximios, qui tribuntur à laudatis & incorrupti ju-
 dicii viris, mediocriter lætetur, nec immoderato efferatur gaudio:
 non enim nanciscitur honores illos præter expectationem aut meri-
 ta sua, sed κατ' ἀξίαν pro dignitate & ex merito suo. 2. ut parvos hono-
 res, qui tribuntur ipsi fortè propter exigua merita, præsertim παρὰ
 τῶν τυχευτῶν ab obscuris, nec ulla virtutis ac prudentiæ laude commen-
 datis aspernetur non nescius, eos sibi convenire, nec aliis majoribus
 suis meritis ulla ex parte respondere. 3. ut pro nihilo ducat ἀτιμίαν, le-
 viusculorum hominum convitia, cum in magnanimum δικαίως hæc
 omnia cadere nequeant ob virtutis excellentiam. 4. ne in rebus se-
 cundis sit περιχρῆς nimium lætetur, nec in adversis fortunæ flatibus
 fit φιλύπῳ nimio dolore conficiatur.

Acciden-
 tia viri
 Magnani-
 mi.

1.

2.

3.

4.

XXIX. Magnanimitatis accidentia κατ' ἀφαιρέτην τῶν ἀντικειμένων
 καὶ κατ' ἀξίαν declarantur & ita quidem, ut pleræq; virtutes morum
 percurreantur; 1. Magnanimus non est μικροκίνδυνος, nec συκνοκίνδυνος,
 non se parvis, aut crebris objicit periculis: neq; est φιλοκίνδυνος cupi-
 dus adiendi pericula, quia pauca honore digna judicat, nec quic-
 quam aliud præter solam virtutem sibi magnoperè esse curæ patitur:
 sed μεγαλοκίνδυνος magna subit pericula, cum aut salus Reipub. aut li-
 bertas patriæ periclitetur, aut alia similia eaq; maxima pericula obji-
 ciuntur. 2. non est ἀφειδής ἢ βίην non parcat vitæ & salutis suæ: quia bo-
 nis maximis sublatis indignum existimat diutiùs vivere. 3. est δὲ
 εὐποισίην paratus ad aliis benefaciendum: sed non sine pudore ab aliis
 accipit beneficium contra morem eorum, qui sunt μικρόψυχοι, quia
 benefacere est hominis superioris: beneficium verò accipere, in-
 ferioris.

XXX. 4. Majore mensura collata in se beneficia reddere, imitariq; a-
 gros fertiles solet, qui multo plus afferunt, quàm acceperunt: quia
 sic personam quasi commutabit, ac pro debitore ejus, qui prior fue-
 rat beneficii autor, fiet veluti creditor. 5. **Memor est beneficiorum in**
 alios

alios collatorum, non etiam eorum, quæ ab aliis ipse accepit: Nam is, qui accepit beneficium, inferior est eo, qui dedit: verè autem magnanimus in cunctis rebus cupit antecellere. 6. Commemoratio beneficiorum, quæ in alios contulit, grata est magnanimo, acceptorum verò, molesta.

XXXI. 7. *Magnanimus ita se comparet, ut cum in se ipso satis presidii ad utramq; fortunam collocatum esse putet, aut nullius, aut non admodum alterius opem imploret: ipse verò ad inserviendum paratus. 8. Apud eos, qui sunt in autoritate, aut prospera fortunâ utuntur *πεινὸν*, excelsum suâq; dignitatis studiosum se præbet: apud mediocres, moderatum. 9. in ea loca non comseat, in quibus honores distribuuntur, ne virtuti suæ præmium emendicare videatur.*

XXXII. 10. *Est cupidator & otiosus, hoc est, non implicat se curiosè quibuslibet negotiis, sed spatium deliberandi sibi sumit, nisi vel eximius honor, vel negotium dignitatis plenum offeratur administrandum, tunc quippe minimè otiosus, multò minus patitur sibi præripi occasionem adipiscendæ laudis ac gloriæ. 11. Paucas quidem actiones suscipit, sed eas tamen magnas, omniumq; sermonibus prædicandas. 12. est *φανερῶσις* & *καὶ φανερόφιλος* apertè & odit & amat. Occultatio quippe vel amoris vel odii est degeneris animi argumentum.*

XXXIII. 13. *Majorem habet rationem veritatis, quàm opinionis: Nam mavult esse, quàm videri bonus. 14. Est ἀληθευτικός & ab omni mendaciij vanitate alienus, nisi fortè cum idiotis versetur, ad quos plerumq; solet uti Ironia, & extenuare sua bona, quia apud hos non est, quod metuat, ne aliquid suæ dignitatis detrahatur. 15. Ad nullius nutum vivit, nisi sit amicus: quia non est servil & abjecto animo præditus.*

XXXIV. 16. *Non est δαυμαστικός: quia ipsi nihil videtur mirum in hac præsertim rerum humanarum varietate & inconstantia. 17. Non est μνηστικός memor præteritorum laborum & injuriarum, quas perpessus est. 18. Non est ἀνθρώπολογος cupidè de hominibus loquitur: Non de se ipso, quia non magnoperè laborat, ut à quopiam laudetur, contentus suæ dignitatis ac præstantiæ conscientia. Nec de aliis, quia nihil interesse putat, si alij vituperentur: Seipso enim fretus non vult alieni nominis ruinâ gradum sibi facere, ad gloriam suam: ideoq; nec est ἐπαινετικός aliorum laudator, nec κακόλογος maledicus, ne in inimicos quidem, nisi ad refutandas eorum contumelias, aliquid vicissim contumeliæ in illos jaciatur, ut eos nihili facere videatur.*

XXXV. 19. *Non est ὀλοφρευτικός καὶ δειντικός querulus de rebus ad vitam*

20. *necessarius*, si quid fortè detrimenti acceperint: nec cuidam sit sup-
plex, ut afflictæ rei familiaris incommodo succurrat. 20. *Est ita af-*
fectus, ut pulchra prædia, licet sint ἀκαρπια & sterilia pluris faciat, quàm
καρπια καὶ ὠφέλιμα: quia præsentē fortuna contentus, nihil requirit
21. præter splendorem & honestam voluptatem. 21. *Magnanimi incessus*
tardus esse debet, ne πολυπράγμων videatur; vox gravis, & locutio stabilis.

Extremis, XXXVI. *Extremum magnanimitatis in defectu est μικροψυχία pu-*
1. in defe- *stilitas: in Excessu χαυνότης superbia: Μικροψυχία est vitium, quo ho-*
ctus. *nores meriti negliguntur: quo vitio qui laborat, in seipsum est inju-*
Puillani- *rius. 1. quia bonis pro meritis se privat. 2. μικροψυχον se esse arguit, licet*
mitas. *ipse hoc ignoret. 3. alij occasionem præbent perperam de illo sen-*
2. *In exces-* *tiendi. 4. hoc pacto se ad res præclaras reddit ineptum. χαυνότης su-*
su superbia *perbia est vitium, quo quis seipsum ignorans, immeritos honores venatur.*

Superbi XXXVII. *Superbi meritò sunt ἠλίθιοι fatui habendi. 1. quia suscipiunt*
sunt fatui. *ἐντιμὰ res dignitatis plenas, quasi in iis gerendis digni sint, sed postea*
1. *coarguuntur. 2. ornatum ex vestitu, habitu, gestuq; corporis aliisq;*
2. *similibus rebus, in oculos & vuculas hominum incurrentibus, quæ-*
3. *runt. 3. Suas res prosperas volunt ab omnibus conspici, & tam de se-*
ipsis, quàm bonis suis, aucupio cujusdam honoris eximij, multa com-
memorant.

XXXVIII. *Μικροψυχία magis pugnat cùm Magnanimitate, quàm su-*
perbia. 1. quia μάλλον γίνεται & frequentior est, ac sæpius usu venit. 2.
quia deterior est, cùm homines angusti animi refugiant a citiones ho-
nestas, & præclara studia, quibus melius evadere possent.

MODE- XXXIX. *Sicut autem Liberalitas ad Magnificentiam se habet:*
STIA. *Ita virtus quædam, græcis ἀνώουμος, Latinis moderata honoris cupidi-*
tas vel Modestia, ad Magnificentiam se habere videtur. Etenim non
secus ac Magnificentia in magnis opibus consistit; Liberalitas autem
in remissioribus: Sic cùm in magnanimitate honores magni & illu-
stres attendantur, alia hanc sequitur virtus, ad quam mediocres sal-
tem honores deferuntur scil. Modestia.

Definitio. XL. *Est autem Modestia μεσότης ἐπὶ τὰς μικρὰς τιμὰς seu virtus, quæ mo-*
deratur appetitum, ut in appetendis honoribus mediocribus sese gerat homo,
ὡς δὲ sicut oportet, solius honestatis gratia.

Extrema. XLI. *Ab hac virtute qui ad Excessum prolabitur, vitium com-*
mittit, quod nuncupatur φιλοτιμία ambitio: qui ad defectum, vitium
1. *Ambitio* *committit, quod dicitur ἀφιλοτιμία contemptus honoris: Illa est, quæ ma-*
jores honores ambimus, quàm vel virtus, vel meritum nostrum, vel
deco-

decorum, vel præsens Reipub. status & conditio temporum, permittunt: *Ista est*, nimia animi demissio & dejectio, per quam ne meritiocribus quidem honoribus, quos facta nostra merentur, dignos nos esse judicamus. 2. Honoris contemptus.

XLII. *Interdum tamen fit, ut utrumq; extremum laudemus*: φιλότιμον quidem, ὡς ἀνδράδην καὶ φιλόκαλον quasi virilem & honestatis studiosum: Ἀφιλότιμον verò seu honoris contemptorem, ὡς μέτριον καὶ σώφρονα ceu moderatum & sentientem de se modestè, remotumq; ab omni ambitionis æstu.

XLIII. *Devolvimur ad examen Mansuetudinis, quæ est virtus, conformans appetitum irascendi, ut circa iras homo se gerat, ὡς δέi sicut oportet, idq; honesti tantum gratia.* MANSUETUDO.

XLIV. **O B I E C T U M** est ὁρῶν græcis, ἀπὸ τῆς ὁρέξεως dicta, ab appetendo vindictam, siquidem ὁρῶν nihil aliud est quàm ὁρεξίς φαινομένης τιμωρίας ἢ ἀντιλυπώσεως cupiditas vicissim inurendi molestiam ei, qui molestiam nos affecisse videtur, excitata ab aliqua spe ὀλιγορίας, vel etiam φαινομένης ἀδικίας injuriæ apparentis: Latinis **IRA**, à verbo **IRE**, quod irati extra se quasi exeant, & rationis decretum perperam audiant, instar servorum, qui ad conficienda dominorum jussa prouunt, priusquam rectè ea perceperint: *vel instar canum*, qui pulsatis foribus statim latrant, priusquam cognoscant, sit ne amicus vel peregrinus, qui ostium pulsat. OBIECTVM
Ira.

XLV. **A C T I O N E S** mansueti sunt, ut. 1. irascatur ἐφ' οἷς δέi ob quæ oportet, & propter justas ac graves causas. 2. ut personarum habeat respectum, & irascatur οἷς δέi quibus oportet, sceleratis nimirum & flagitiosis. 3. ut irascatur certo modo καὶ ὡς δέi, ne ira delicto sit major. 4. ut habeat temporis rationem: Non enim irascendum, cum seria in consiliis, vel etiam læta in conviviis tractentur: 5. ut ita irascatur, ὡς ἀνλόγῳ τάξῃ ut recta ratio suaserit. ACTIONES.
1.
2.
3.
4.
5.

XLVI. *Mansuetudinis extremum in defectu est ἀοργυσία iræ vacuitas seu lentitudo, qua ne iis quidem irascimur, quibus meritò irascendum est*: quo vitio qui laborant, meritò vituperantur. 1. quia ἀλίθιοι: carent enim justis doloris sensu, quem omnes sanæ mentis homines ob acceptam injuriam percipiunt. 2. non propulsant injuriam, quam recta ratio jubet propulsandam. 3. sunt ἀνδραποδάδεις servili ingenio præditi: Est quippe maxime servile & effæminatum, aliorum in sese ac suos contumelias negligere, ac pati se πορφυλακίζεσθαι luto conspergi. *Extremum in excessu est ὁργιλότης Iracundia*, quæ vel ob nullas, vel levissimas causas iræ laxat habenas. Extrema:
1. Ira vacuitas.
2. Iracundia.

B 3

XLVII. Ira-

iracundia
tres
gradus.

- 1.
- 2.
- 3.

XLVII. Iracundorum autem tres recensentur gradus: *Alij* αἰετόχοροι qui velocissimè quidem supra modum succensent, statim verò injuriarum obliviscuntur, & cum ad se, tum et am cum adversariis in gratiam redeunt: & vulgò ὀξύθυμοι καὶ ὀξύχολοι dicuntur: *alij* μικροί, qui sunt δυσδιάλυτοι & tardè, sed gravissimè irascuntur, & quos non nisi temporis diuturnitas, vel vindicta sumta curare potest. *Alij* deniq; χαλινοί qui omnium deterrimi, quorum iracundia implacabilis, contumax, & beluina potius est feritas.

XLVIII. *Mansuetudini magis adversatur Iracundia, quàm lentitudo.*
1. quia illa est frequentior quàm ista. 2. ad quotidianæ vitæ consuetudinem est ineptior, cum non rarò vinculum amicitiae abruptat.

Homilicæ
virtutes.

XLIX. *Homilicæ virtutes se contemplandas nobis offerunt, quæ rationem quotidianæ conversationis ostendunt: quarum duæ priores in feriis: posterior in ludicris rebus versatur: Illæ* Comitas seu Humanitas, & Veritas seu veracitas: *Hæc* verò Urbanitas, nuncupantur.

HUMANITAS.

L. Quamvis autem Humanitas non virtus esse videatur, cum peculiari nomine à Græcis non donetur: Tamen cum extrema ejus vitiosa inveniatur, vel medium dari rectè elicitur, quod dici potest φιλία, & est μεσότης περὶ τὰς ὁμιλίας, seu Virtus, quæ in sermonibus & actionibus quotidianis feriis observat mediocritatem, ut neminem lædat, singulos oblectet: *Et Licet hæc virtus maximè accommodata sit ad amicitiam colendam: attamen ab hac maximè differt.* 1. quia amicitia vi amoris amicorum rectè dicta & facta approbat. At humanitas ἀνεῖ τὸ πάθος καὶ τὸ σέβειν absq; affectu & amore erga eos quibus cum vivit, se gerit, probatq; recta & improbat contraria. 2. Amicitia est inter notos: Humanitas est apud ignotos æquè ac notos.

Humanitas differt
ab amicitia.

- 1.
- 2.

Objectum.
1. Generale
2. Speciali.

LI. Ex hæctenus dictis constat, hujus virtutis objectum & quidem generale esse congressiones: *Speciale* verò, Voluptates & dolores in congressionibus: *Hos* quidem, ut fugiat: *Illas* verò, ut prosequatur, nisi honestati utilitatiq; aliorum adversentur.

ACTIO-
NES.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

LII. *Actiones viri humani* quod attinet, requiritur. 1. ut omnes suas actiones, sive dicta, sive facta, ad honestum & utile referat, d. t. q; operam, ne quem dicto vel facto offendat, sed potius eos, quibus cum res est, oblectet. 2. ut quando non nisi cum turpitudine aut etiam cum damno alios oblectare potest, omne studium obsequendi respuat, eligatq; potius sustinere dolorem. 3. ut aliorum dicta & facta, quæ cum singulari turpitudine, aut cum ipsorum etiam detrimento conjuncta sunt, amicè reprehendat. 4. ut aliter conversetur cum iis, qui sunt

Sunt in dignitate: aliter cum τοῖς τυχεῖσι privatis: aliter cum γυναικοῖς μάλλον ἢ ἡπὸν magis vel minus familiaribus. 5. ut in congressibus hominum voluptatem suavitatemq; consecetur, sitq; sibi & aliis jucundus: caveatque ne cui molestiam dicto factove inurat. 6. ut si offensio magnam imposterum voluptatem est allatura, parvum dolorem ferre non detrectet.

LIII. Hujus virtutis extremum in excessu est ἀρεσκεία ἀσσησιώ, qua quis praeter modum & honestatem in omnibus dictis & factis placere aliis studet: Hoc vitio qui laborant, sunt vel ἀρεσκοί, vel κόλακες: illi non nisi jucunditatem spectant: Isti praeter jucunditatem, etiam emolumentum, opes & quaecunq; opibus parantur, quaerunt: Extremum in defectu est δυσκολία μορφίτης, qua praeter modum & rationem nemini, ne in honestis quidem rebus & actionibus, placere volumus, sed omnia dicta & facta improbamus: Et hoc qui laborant vitio, dicuntur δύσκολοι qui nemini obsequuntur, sed cunctis contradicunt.

LIV. Deinde aliam dari virtutem ομηλικῶ, qua graecis quidem est ἀνάνυθος, Latinis verò Veracitas, dicatur, & versetur περὶ τὸ ἀληθές, vel ex ejusdem extremis colligitur: Nam ἀληθεύοντι opponitur secundum excessum ἀλαζών in gloriando vanus, qui est προσωποειτικός ἢ ἐνδόξων vendicat sibi bona, quae non habet, aut ea simulat esse majora, quam revera sunt: Secundum defectum verò ἐίρων dissimulator, qui modum deserit, & negat sibi inesse bona, quae tamen revera insunt, aut saltem minora esse fingit, quam revera sunt. Hic dissimulat: ille simulat: Hic minuit aut negat sua bona: ille affirmat & auget. Uterq; tamen ψευδῆται mentitur.

LV. Medius inter hos dicitur Verax ἀληθευτικός non tamen ille, qui ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ οἷς, ὅτα εἰς διαμοσίων ἢ ἀδικίαν σωτεῖται in pactis & iis, quae ad justiciam vel injusticiam pertinent, fidem servat: Sed ἀνδέκαστος simplex & sui juris, qui cum à sola ratione pendeat, est φιλαληθής, veritatem colit & amat ἐν λόγῳ καὶ βίῳ, neq; majora bona, nec etiam minora, quam habet, sibi vendicat, ob solum virtutis habitum.

LVI. Hujus duae sunt potissimum proprietates: 1. ut sit ἐπιεικής probus, & mendacium per se caveat. Et qui est φιλαληθής, ubi nil refert, multò magis verax erit, ubi referet: mendacium quippe cavebit tum quia habitui repugnat, tum quia est res turpis. 2. ut sit ἐλαφωτικός magis proclivis ad extenuandam quam amplificandam, ita tamen ut mendium & laudabile retineat.

LVII. Atq;

5.
6.

Extremum
1. in excessu
Assensio.

2. in defectu
morfitas.

VERA-
CITAS.

VERAX.

Proprietates.
1.
2.

Extremis.

Arrogans.

LVII. Atq; ita se Medium habet: De Extremis ut cum philo-
 sopho paulò uberiùs agamus, sciendum est, quod ARROGANS vel per
 se, vel propter aliud mentitur. Arrogans per se, nullius rei alterius gratia,
 sed ex vitioso tantum habitu, orationis vanitatem habet: qualis cum
 nocendi animum præferat, μάταιος seu levis armaturæ homo potius,
 quàm κακοποιός est habendus: Arrogans propter aliud, gloriæ scilicet
 adipiscendæ vel honoris, vel lucri causa, veritatem simulat: Atq; hic
 posterior non est admodum culpandus, siquidem nemo ferè est paulò libe-
 ralis ingenij, cujus animus non inflammetur honoris & gloriæ
 cupiditate, cui cum virtute & rebus honestis magna est cognatio:
 At in priori, qui pecuniæ sive aliarum rerum gratia facit, major est deformi-
 tas, quàm in cæteris gloriosis. 1. quia divitiæ cum honore & gloria col-
 latæ minus sunt bonum. 2. quia is vanitatem hanc cum πλεονεξία con-
 junctam habet.

Dissimula-
tor.

LVIII. DISSIMULATORES εἰρωνες, sunt vel εἰρωνες specialiter ita di-
 cti, qui omnia præclara & gloriæ plena de se negant, veluti Socrates, qui
 scientiam, tanquam rem omnium præstantissimam, sibi denegabat,
 partim ad sophistarum vanitatem explodendam: partim ad tuendam
 veritatem: Vel βαυκοπανέργοι veteratores, qui majorum bonorum dissi-
 mulatione, majorum opinionem acquirere conantur; sicut Lacedæ-
 monij, qui ex veste sordida laudem in paupertate ferenda capta-
 bant.

LIX. Sed si inter hos fiat collatio, Arrogans magis quàm dis-
 simulator adversatur veraci: Deterior enim est, & plus detrimenti af-
 fert: nam & injustus est.

VRBA-
NITAS.

LX. Superest tertia virtus homilitica, scilicet URBANITAS
 εὐτραπέλια, quæ τὸ ἥδον ἐν παιδείᾳ respicit in conversatione jocosa: Esse au-
 tem hanc virtutem vel 1. ex objecto constat: Nam ex jocis, qui ἀνάπαυσις
 & requies sunt in vita & oblectamentum & audiendi & dicendi, vi-
 detur esse congressio quædam concinna. 2. ex Extremis: Nam qui mo-
 dum superant in ridiculis, βωμολχοὶ καὶ φορτικοὶ scurræ & importuni, præser-
 tim viris bonis dicuntur: qui modum deserunt, ἀγροὶ καὶ σκληροὶ agrestes
 & insulsi.

VRBA-
NVS.

LXI. Inter hos intermedij sunt εὐτραπέλοι Urbani & faceti, qui
 in alios jaciunt scommata, quæ homini ingenuo conveniunt, & talia
 quoq; ab aliis in se jacta æquo animo accipiunt. Dicuntur autem εὐτρα-
 πέλοι, ὅτι εὐτροποι quasi fando flexiles. Sicut enim corpora ex motioni-
 bus judicantur; Ita enim hujuscemodi morum motiones esse vi-
 dentur, ex quibus judicentur.

LXII. Alio-

LXII. *Actiones urbani sunt: 1. ut ἐπιδειξιότητα dexteritatē habeat, 2. ut non modò dicat, quæ ἐλεύθερον ingenium decent, sed etiam τὸν ἀκρόντα audientem molestiā non afficiat, verum potius oblectet: hoc ut præstet, hæc ei observanda sunt. 1. videat, quid cuiq; odiosum & jucundum. 2. quales vicissim audire gestiatur jocos. 3. joci non sunt scommata aut convitia. 4. ut jocus sit honestus, & turpibus non arideat.*

Actiones.

1.
2.
3.
4.

LXIII. *Urbanitatis extremum in excessu est βωμολοχία scurrilitas; Scurra autem est, qui in jocando modum excedit, nulla habitā ratione pietatis, honestatis, nec rerum, de quibus loquimur, nec loci, temporis aut personarum; Et hic differt ab urbano: 1. quia scurra succumbit ridiculis, nec iis resistere potest: & facilius flammam in ore ardentem opprimit, quàm ridicula & scurriles jocos tenet. 2. ob eam impotentiam nec sibi nec aliis parcit, dum modò risum ciet. 3. ea jactat & audit vicissim scommata, quæ homo politus nequaquam perferret & audiret.*

*Extrema
1. in Excessu
scurrilitas.*

Scurra differt ab Urbano.

1.
2.
3.

LXIV. *Ἀγροῦ ἀγροῦ ἀγροῦ ad ludicra colloquia planè inutilis est, cum quia, propter naturæ austeritatem, ab omnium ridiculorum & jocosum liberalium usu abhorret, tum etiam aliorum sales, & facetias, quantumvis elegantes, ferre nullo modo potest. Atq; hanc ob causam insulsus magis à philosopho culpatur, quàm scurra, cum præsertim ludus ac jocus, partim ad vitam commodius degendam, partim ad seria alacrius post animi relaxationem capeffenda, necessarius esse videatur.*

In defectu.

LXV. *Coronidis loco aliquid dicendum est de VERECUNDIA, non tanquam de virtute quadam, sed de affectu: 1. quia non est habitus ὑποκειμενός: sed πάθος ἀπροαίρετον: est enim φόβος τῆς ἀδοξίας metus infamiæ. 2. afficit corpus: Nam ex verecundia suboritur rubor, sicut ex metu, & præcipuè mortis, pallor. Corpus autem aliqua sui parte afficere & mutare, affectuum proprium est effectum, non habituum. 3. Virtus omni ætati: Verecundia saltem juventuti convenit, non etiam ætati senili: Unde juvenibus eam necessariò adesse putamus, ut cum πάθει, non λόγῳ regantur, à voluptatibus verecundiā prohibeantur: ideò etiam juvenes verecundi laudantur, senes verò tales reprehenduntur, ut qui non πάθει, sed λόγῳ regi debeant. 4. vitiosis saltem habitibus, quorum comes est, convenit.*

Verecundia non est virtus, sed Affectus.

1.
2.
3.

Juvenibus convenit.

4.

LXVI. *Eadem sententia de Continentia est ferenda quæ magnam cum virtute habet cognationem: sicut libro 7. fusius ab Aristotele edocetur.*

C

P P O

P R O B L E M A T A.

1. *Utrum Liberalis possit ditari nec ne?*

Pro
Affirm.
ratio.
1.
2.
3.
Obicitur.
Solutio.

Pro affirmativa hæc præstò sunt rationes: 1. quia liberalis est ca-
pax plurimorum bonorum per hæreditatem aut alium fortunæ sta-
tum. 2. vi promissionum divinarum experitur benedictionem DEI.
3. exempla plurimorum, qui propter beneficentiam pluribus abun-
darunt divitiis: *Sed Philosophus* negat propter hanc rationem: quòd
plus det, atq; minus accipiat: adeoq; non possit ditari. *Respondetur*
philosophi mens non est, quod nullo modo possit ditari, sed quòd non facile di-
tari queat. Nam rò *Liberalem* posse ditari, *bisariam* dici potest: vel quòd
ditari possit, quatenus est liberalis, liberaliter agendo: vel quòd di-
tari possit alio medio: De priori rectè dicit philosophus, quòd libe-
ralis liberaliter agendo ditari non possit, quia ipsius proprium dare
est, non accipere: dando autem nemo ditatur: de posteriori loquitur
prior assertio, quòd scilicet liberalis ditari possit alio quopiam me-
dio, cujusmodi sunt hæreditas, fortuna; maximè autem divina be-
nedictio.

2. *An Magnificentia & Liberalitas specie differant nec ne?*

Pro neg.
gante.
1.
2. Ab au-
toritate A-
ristot.
Pro affir-
man.
Ratio.

Pro negante parte *affertur hæc ratio*: quia differunt saltem se-
cundum magis & minus: Nam sicut objecta; ita & virtutes diffe-
runt: At Magnificentia & liberalitatis objecta tantum differunt se-
cundum magis & minus, quia pecunia parva & magna essentiã non
differunt: Huc facit, quod Aristoteles expressè docet: Omnem ma-
gnificum esse liberalem. Ergò magnificentia quoq; erit Liberalitas.
Pro parte affirmante est *Aristoteles*, qui distinctè has virtutes recenset,
& probari potest hac ratione: Qualis est affectuum virtutibus cor-
rigendorum differentia, talis quoq; virtutum: Affectus, qui corri-
guntur liberalitate & magnificentia, differunt specie: Ergò & Ma-
gnificentia & Liberalitas. Major desumitur è natura virtutis, quæ est
corrigerè affectus. Minor probatur, quia *alius est affectus*, quo pecunia
petentibus erogatur, vel denegatur: *alius, quo quis in rebus magnis &*
splendidis magnos sumtus facere conatur. Hic enim affectus longè
vehementior & major est, utpote in re alia & quidem majori occu-
patus. Liberalis quidem pecuniam erogat, petentibus hominibus,
maximè

maximè auxiliij gratia: Sed Magnificus sumptus erogat & confert non in personas petentes, sed in res magnas, spectacula, ædificia. Quia igitur Magnificentia in hoc affectu medium observat, rectè speciè differre dicitur à liberalitate. *Ad argumentum oppositum facilis est Solutio.* responsio: Conveniunt quidem in objecto remoto & externo, quod est pecunia: differunt autem objecto interno & proximo, nempe affectu: Virtutes autem distinguuntur non objecto externo, sed interno.

3. *An etiam privatorum sumptuum gratia aliquis magnificus sit dicendus?*

Et si Magnificus principaliter occupatus est in sumptibus publicis vel divinis vel politicis: Quia tamen privati quidam sumptus suo splendore cum publicis habent affinitatem, vel quia fiunt in loco publico, vel quia in plures conferuntur, vel etiam quia omnes in his splendidè instituentis occupati sunt, hujus gratia in ipsis quoq; Magnificus versari dicitur, ut: nuptiæ, hospitia publica &c. *Sed de Nuptiis queritur, cur Aristoteles dicat semel fieri?* Alij aliter explicant: Dicitur potest, nuptias legitimas inter eosdem conjuges semel fieri. Videtur tamen Aristoteles hic exprimere infinitum per finitum, ita ut semel fieri hic sit, quod rarissimè fieri, cum vix semel atq; iterum fieri possint, propter sumptuum magnitudinem. *Sed dicis: Una actio non parit habitum: sumptus semel facti sunt una actio:* Respondetur, quod ad perfectam magnificentiam omninò non sufficiat unica actio: ideoq; argumentum facilè conceditur: *Sed distinguendum est inter personam ut privatam, & ut publicam. Ut privata persona, vix aliquis verè magnanimus dici potest, quia de suis vix unicam instituere magnificam potest actionem: Sed ut publica, in sumptibus publicis occupata, sicut crebro augere potest propter redditus publicos; sic magnificus etiam dicitur.*

4. *Utrum pauperes possint esse Magnifici?*

Videtur quod sic: quia. 1. omnis homo est capax singularum virtutum. 2. non pauci quoq; pauperes magnifici dantur. Sed contrarium proponit philosophus quod ad magnificentiam requiratur pecunia sumptuosa, qua pauper destituitur. Ad hoc aliqui respondent per distinctionem, quod aliud sit habitus, aliud actio. Ad actionem requiri pecuniam sumptuosam, non ad habitum: Sed hæc responsio

non subsistit, siquidem omnis habitus aetione comparatur. Pauper igitur, si magnifice agere non potest, nec Magnificentiae habitum sibi comparabit, quamvis potentia naturalis insit. Aliter igitur solvitur problema, nempe quod aliud sit quaerere, an pauper possit magnifice agere eo momento, quo pauper est; an eo, quo vel haereditate, vel fortuna aliquos sibi facultates comparavit. Ad hoc quod attinet, conceditur problema, quod pauperes possint esse magnifici, scilicet alio tempore, quando ditescunt: eo tamen tempore, quo pauper est, non potest. Ad eos quod attinet, qui Magnifici titulum gerunt, observetur: 1. quod hic titulus sit officij, non personae. 2. quod tituli crescant, & saepe majores, quam debent, conferantur: Cujus gratia etiam pauper dici Magnificus potest, vel quatenus hic titulus dignitate major est, & tunc minus proprie dicitur: vel ratione officij, cujus gratia sumtus impendet publicos non ex suo, sed ex publico aetario: *Hinc respondetur ad. 1. rationem pro parte affirmante adductam*: quod major loquatur de potentia, non de actu: Nam omnis quidem homo capax est singularum virtutum, non tamen actu ipsi competunt: quamvis & alia sit fallacia, nempe accidentis. Major enim de substantia loquitur, conclusio de accidente: vel eadem est collectio, ac si quis dicat: Omnis homo est capax visus: Caecus est homo. Ergo caecus capax est visus. Nam caecus, videre non potest, sed homo, qui caecus est. In 2. negatur, quod pauper, qua pauper, gerat titulum magnifici. Et si enim pauper sit, quoad proprias facultates: ratione tamen publici officij dives est, & hujus gratia magnificus dicitur.

Responsio.

1.

2.

5. *At sit Magnanimi contemnere alios?*

Negativa.

Decisio.

Videtur, quod non: Nam contemptus est vitiosus: In magnanimi autem vitium non cadit: *Sed breviter respondetur, quod magnanimi omnino sit alios contemnere, Ut autem intelligatur, sitne hoc vitiosum nec ne, distinguendum est vocabulum.* 1. Contemnere proprie idem est, quod inferius ducere, ut ita contemnere alios nihil aliud sit, quam inferiores eos judicare. Hoc modo non vituperatur: Cum enim Magnanimus sit eximia virtute praeditus, & dignitatis gradu longe superior reliquis, officium ejus etiam est recte judicare, tam de se, quam de aliis: adeoque si quispiam tanta virtute non praeditus ipsi occurrit, officium illius est, ut se digniorem & alterum inferiorem existimet, quod est contemnere alterum. 2. Contemptus vocabulum sum adjuncto vitio capitur, sicut multi quoque affectus vitium adjunctum

etum habent. Atq; sic contemnere est debitum honorem denegare, & alium inferiorem, quam decet, judicare. Hoc ut vitiosum est: Ita in magnanimum non cadit. Et de hoc contemptu objectio loquitur.

6. *An sit Modestia, & an specie differat à Magnanimitate?*

Nulla videtur esse modestia, propter hanc rationem: *Ubi nullus parvus honor, ibi nulla modestia: In natura non datur parvus honor: Etenim signum excellentis virtutis non est parvus honor: Jam omnis honor est signum excellentis virtutis Ergò nullus datur honor. Minor probatur: quia excellens virtus non parvum, sed magnum promeretur honorem: Sed Respondetur, quòd maximus honor competat excellentiæ virtutum: Verùm sicut in ipsis virtutibus gradus dantur, ut alius magis, alius minus sit virtute præditus: Sic honor etiam alius major, alius minor confertur, ut ita alia sit virtus in magnis honoribus, alia in parvis. Ad alteram problematis partem idem dicitur, quod supra de Magnificencia dictum fuit, nempe specie differre propter affectum diversum, quamvis externum objectum differat secundum magis & minus.*

Negativa.

Decisio.

7. *An omne mendacium sit prohibitum?*

Vulgo triplex faciunt mendacium: aliud *Officiosum*, quo honor DEI, vel salus publica, vel proximi, vel propria promovetur: aliud *Jocosum*, cum falsæ & lepidæ delectationis gratia citra ullius perniciem fingimus ea, quæ non sunt: aliud deniq; *Perniciosum*, quod in aliorum vel sui perniciem simulat vera, dicit falsa. Jam dicimus, si quærat de pernicioso, tunc affirmatur esse prohibitum, cum peccati rationem habeat. Quia est ἀνομία. 1. Joh. 3. v. 4. Si quærat de officioso & jocosum, tunc negatur esse prohibita: *Non jocosum*, quia viro bono joculari libitum est. Col. 4. 6. *Non officiosum*, i. quia DEO debetur cultus promotio, Ecclesiæ & Reipub. mali propulsio, proximi dilectio, nobis ipsis propriæ utilitatis promotio: 2. quia occultatio, quæ adhibetur, ob honestam & justam causam in rebus, quas dicere non est necessarium justum aut utile, non est mendacium. *Sed objicitur: 1. quod peccatum per se sit malum, adeoq; nullo modo possit esse bonum & licitum. 2. quia finis ἐπιτέλεσις non est, ut homo hominem iis diciat, aut lædat, sed ut alter cum altero animi sensa communicet.* Respondetur

Triplex mendacium
1. Officiosum.
2. Jocosum.
3. Perniciosum.

Objectio.

1.

2.

Solutio.

hærationes loquuntur saltem de mendacio pernicioso, φύσει, & σινδῶς
& semper malo: non autem de jocosio & officioso: quæ duo non pec-
cati habent rationem.

8. An Honor sit expetendus?

Rationes
pro affirm.

1.

2.

3.

Contraria
opinio.

Responsio.

Affirmativam amplectimur partem. 1. quia reddit hominem
aliis excellentiorem. 2. favorem & amorem homini conciliat. 3. est
testimonium virtutis & honestatis, quæ alioquin in homine latet,
quod non à quibuslibet, sed à præstantibus in Rep. viris tribui solet.
Ex adverso viri prudentes monentur, ut honores negligant, eos ceu
fumos mentem obumbrantes repellant, & tanquam Sirenes ani-
mum seducentes devitent. Sed respondetur. 1. ea accipienda esse de
vano & populari honore. 2. de immoderato honoris appetitu. Nam si
homo vivit vitam civilem, debet moderatè esse sollicitus in eo honore
appetendo & quærendo, ut elucescat probitas, perquam exemplo sit
aliis. Qui verò nimium appetunt sui tantum gratia, & non ut signum
& alterius gratia, illi aberrant & conditionem ejus pervertunt.

9. An Verecundia sit virtus?

Rationes
pro nega-
tiva.

1.

2.

3.

Responsio,
ad. 1.

ad. 2.

ad. 3.

Negativa probatur ex philosopho thesi. 65. Quòd verò sit vir-
tus, ex contraria parte sic probatur. 1. quia versatur inter duo extre-
ma ἀδῶν, impudentiam & δουπίαν. 2. quia huic natura & essentia
virtutis convenit scilicet, esse mediocritatem. 3. quia propria
virtutis affectio, nempe laus, eidem tribuitur. Sed respondetur ad. 1. per
inficiationem: Nam si aliquod medium esse debet virtutis, requiritur
ut sit habitus ἀγαθήτης, & versetur inter duos extremos habitus vi-
tiosos: At verecundia non est habitus ἀγαθήτης, sed ἀδῶν ἀπεργεῖλον,
neq; inter duo extrema vitia versatur: adeoq; virtus esse non potest.
Ad. 2. licet verecundia mediocritas quædam sit: tamen plurimum
ab ea mediocritate, in qua vis ac natura est posita virtutis,
distinguitur: Hæc enim à recta ratione, quæ definit ἀρετὴ ἀσθεῖς
in omnibus actionibus & affectibus, promanat: at mediocritas, qua-
lis est verecundia, à ratione hominem ob hoc admissum scelus pu-
niente, & propter non observatas circumstantias castigante, profi-
citur. Ad. 3. Laus non κατ' αὐτὸν tribuitur verecundiæ, sicut virtuti:
Sed tantum κατ' ἀποβλεπόμενον, seu, ea saltem ratione, qua pudor arguit, eum
qui

qui erubescit, post perpetratum aliquod & flagitium non esse planè
perditum, sed ad meliorem mentem redire posse.

10. *An Verecundia in virum bonum cadat?*

Negativa placet philosopho, ut thesi. 65. probatum fuit. Sed ob-
icitur. 1. Vir bonus non erubescit quidem ob ea, quæ κατ' ἀλίθειαν
sunt turpia, cum ea non soleat admittere: Sed tamen fieri potest, ut
ea, quæ κατ' ἄσχετον talia sunt, interdum admittat adeoq; verecundetur.
2. Impudentia est malum quid. Ergò verecundia erit bonum quid.
Respondetur ad. 1. Vir bonus utramq; turpitudinem fugit, ideoq; ipsam
non oportet verecundari: Imò improbi hominis est aliquid eorum,
quæ turpia sunt, admittere, non autem probi viri, qui est prudens &
omnium περιστάσεων atq; imprimis personarum observator. *Instas:* Sed
si vir prudens aliquid turpe admitteret, procul dubio pudore suffun-
deretur. *Respondetur,* quod sit oppositum in adjecto: Nam τὸ aliquid
turpe committere, & τὸ esse virum bonum, opponuntur: ideoq; sim-
pliciter non cadet in virum bonum verecundia. Nam pudor ob res
turpes, quæ spontè aguntur, existit: Vir autem bonus nunquam ea,
quæ turpia sunt, designat. *Deinde* posito sed non concessio, quòd vir
bonus verecundetur: verecundia tamen non simpliciter, sed ex hy-
pothesi tantùm esset bona, & propterea non esset virtus, quæ simpli-
citer bona est. *In. 2.* nulla est consequentia: quia neuter affectus
suâ naturâ bonus est, aut viro bono convenit: Si tamen utriusq; fiat
collatio, verecundia impudentiæ præstat, veluti minus malum mayo-
ri: siquidem pudor arguit, eum, qui turpe aliquid perpetravit, adhuc
esse ἐπιεικῶς, cum contra periisse putandus sit, cui pudor periit.

*Rationes
pro affirmati.*

1.

2.

*Responsio
ad. 1.*

Instantia.

Responsio.

ad. 2.

11. *An honor sit magis honorantis, quàm
honorati?*

Affirmat Aristoteles lib. 1. Ethic. cap. 5. Sed contra hæc afferri pos-
sunt rationes: 1. Illius est præmium, cui res competit, cuius est præ-
mium. Atq; virtus, cuius præmium est honor competit honorato.
Ergò & illius est honor. 2. Ejus est unumquodq; cui tribuitur. Ho-
nor honorato tribuitur. Ergò ejusdem etiam est. Minor probatur,
quia honoratus dicitur, non qui honorat, sed ille in quem honor con-
fertur.

*Affirmat
Aristot.*

*Rationes
contrariæ.*

1.

2.

91
3
4
Decisio.
710
264

fertur. 3. Omnis operatio transiens suscipitur cum recipiente, non in
producente: Honor est operatio transiens honorantis scil. in hono-
ratum. Ergo in honorato quoque recipitur. 4. Opposita sunt nata fieri in
eodem subiecto; Atqui vituperium, dedecus infamia, quae sunt op-
posita honoris, sunt recipientis, non largientis. Ergo & honor. *Pro re-
solutione hujus problematis* tenendum est, vocem HONORIS quatuor
modis sumi: 1. pro meritis, 2. pro re seu materia, quae in signum vir-
tutis alteri tribuitur. 3. pro signo, ut est signum. 4. pro actione proba
seu externa significatione opinionis, de alicujus virtute aut dignita-
te externis signis declarata: *Primo modo* HONOR est honorati, quia
in eo est virtus, quae ut efficiens impulsiva seu movens incitat ho-
mines ad bene de nobis sentiendum: quarto modo sumtus honor
pro actione proba honorantis est ejus qui honorat, ob quam ipse
quoque honore dignus redditur. *Secundo & tertio modo* sumtus honor
pendet ex honorante, & transit in honoratum: unius est ut tribuen-
tis, alterius ut recipientis. Quando itaque Aristoteles dixit: Honorem
esse honorantis: consideravit illum, ut honorantis actionem: Nam
essentia honoris non est in externa materia posita, sed praecipue in ju-
dicio, effectu & praeelectione honorantis. *Respondetur itaque ad partis ne-
gativae rationem primam*: Eam veram esse, quatenus honor considera-
tur, ut testimonium relatum ad virtutem honorati: quod testimo-
nium, ratione rei, cujus est testimonium, est honorati; *Ad. 2.* denomi-
nationem non semper sumi ab actione & essentia, sed quandoque
etiam ab objecto, scopo & fine. Ut igitur vir justus non dicitur justi-
ficatus, quamvis in eo sit essentia justitiae: Ita honorans non dicitur
honoratus, quamvis in eo praecipue insit essentia honoris, *Ad. 3.*
partem esse honorantis, ut tribuentis, partim honorati, ut
recipientis, in quem transit per materiam honoris. *Ad. 4.* est
eadem responsio. Quae enim dicta sunt de honore, etiam vera sunt
de laude, ac de opposito vituperio ac dedecore. In omnibus siqui-
dem ea quatuor considerantur, adeoque etiam hic pro di-
verso respectu sunt & in largiente
& recipiente.

Responsio
ad 1.
ad. 2.
ad. 3.
ad. 4.

F I N I S.

VOT

ac

Dn. in V

Dn. C

An

Dn. G

Dn. B
ibid

D

implissimis
r. Cæsar. Mai.
ori & præfecto

der Sacr. Cæsar.
o fidelissimo:

usu præstantissimis

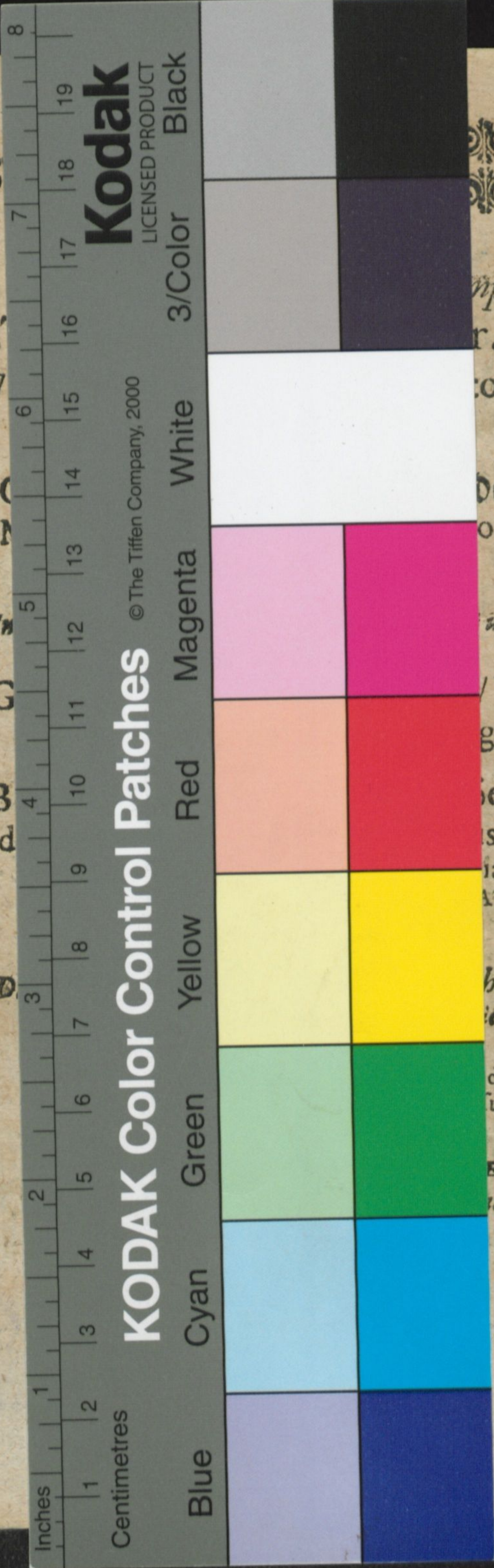
/ Urbis illius Cæ-
gravissimo.

seniori, Prætori
s ordinis *συμβου-
λιά*, & autori-
ATRIÆ

*honore, summo q̄
iendis*

debitæ gratitudinis
submissè offert

ES VVÖLNERUS
is.

Kodak
LICENSED PRODUCT
Black

© The Tiffen Company, 2000

KODAK Color Control Patches

Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Inches

